

Vildledende Opdragere

Taler

Georg Brandes

Sted

Kristiania

- 1 De husker nok hvad Ulrik Brendel, der har set og prøvet meget, siger til Rosmer:
«Kan du yde mig et Laan? Kan du ofre et Ideal eller to? For nu er jeg læns.»
Ogsaa jeg er læns. Jeg arme har kun et eneste Ideal tilbage. Det er Madro; den
Fornøjelse at nyde godt Selskab i forstaaende Taushed. Men det staar skrevet i
5 mine Stjerner, at jeg aldrig skal opnaa den; thi saa tidt jeg sætter mig tilbords ved
en eller anden festlig Lejlighed, ventes det at jeg skal tale.

- Ak, det er fulde 34 Aar siden der første Gang var et Gilde for mig i denne Sal.
Alligevel føler jeg mig ikke gammel. En Lidenskab for at undgaa Trængsel
10 bevarer ung. Det at afvise stadige

- Attentater paa Ens Tid og leve som Eneboer eller paa Rejser bevarer ung. En
kraftig Ringeagt for Medmenneskers Dom og en levende Medfølelse med deres
Ulykker virker i samme Retning.

- 15 En sund Hygiejne anbefaler desuden at kende sin Plads imellem dem, der har
bedre Evner end En selv, og dem der har ringere Evner. Man haaber paa de mere
Begavedes Overbærenhed, og man bærer med Ro de mindre Begavedes
Overlegenhed.

- 20 Jeg selv er ingen Opdrager. Men jeg kan maaske advare Ungdommen mod
vildledende Opdragere: Der er især tre Slags, jeg vilde henlede Deres
Opmærksomhed paa.

- 25 De første er dem, som ikke blot er rettroende - hvad der er deres Ret - men som
gerne priser Tro paa Videnskabens Bekostning. Om Troen flytter Bjerge er
uvist; derimod er det vist at

Videnskaben borer Tunneler igennem Bjergene; saa kan den roligt lade dem

staa.

Giv De Fornuften Husly og Pleje! Hold den vaagen! Lad den ikke sove i Kirkens Seng! Den Seng er for blød; den svækker.

35

Den næste Klasse Opdragere, jeg vilde advare imod, er visse poetiske Genier og Talenter.

At nyde deres Værker, kan være en Fornøjelse omtrent som paa et lavere

40

Omraade at nyde en udmærket Strassburger-Leverpostej. Men de Strassburgergæs faar som bekendt den delikate Lever ved særlig Over-Ernæring; de er syge, derfor bliver deres Lever monstrøs og velsmagende. Saadan gives der store Kunstnere, som i Grunden er syge og derfor egner sig daarligt til Forbilleder. Et Nabolands ypperste Digter er et talende Exempel. Nær beset er

45

Pegasus ikke sjældent en umaadelig Flaggermus.

Den tredie Klasse af Opdragere, som er farlig, det er de Doktrinære, de som troer paa Rubriker eller paa ismer, Spidsborgerskabets og Juristeriets Mænd, kort sagt Pedanterne.

50

Jeg vilde kalde dem Futteralmagere. Man skulde tro, Ingen gjorde et Futteral uden for at opbevare noget deri. Og dog ser vi overalt Futteralmagere, men saare faa, der sidder inde med Smykker eller Ædelstene. Og Futteralerne er altid ens. Formen er forudbestemt, som skulde Indholdet rette sig efter den. Derfor finder

55

de værdifuldeste Personligheder sjældent en Plads i denne Verden. Faar man fat paa en Juvel med skarpe Kanter, der ikke passer i nogen færdig Æske, saa kaster man den bort af Frygl for at Pappet skal blive bøjet eller briste. - Og omvendt har man færdige Futteraler for Alverdens Last og Lyde.

60

Straffeloven er et helt Futteral-System. I Danmark er 8 Aars Tugthusstraf den højeste for Bedrageri, ligegyldigt om Bedrageren var Lovens Vogter, og 8 Aars Tugthusstraf den laveste for Drab, selv om den dræbende var en ung fortvivlet Moder, der kvalte sit spæde Barn, fordi hun var ude af Stand til at skaffe det Mad og Drikke.

65

Lad Dem hverken opdrage af Præster, Fantaster eller Pedanter, lad Dem opdrage af Livet! Lær at omsætte Deres Ungdoms Vandfald og Cascader i Elektricitet!

De staar i Forventningens Aar, Haabets Aar. Snart følger Ærgerrighedens og Arbejdets Aar. Naar De arbejder, saa arbejd ikke som en Støvsuger, sug og slug ikke Støv! Tag ikke heller Iltoget til Berømmelse: det fører sjældent til Maalet. Og har De Vanskeligheder med Deres Samtidige, saa vent Dem Intet af

75 Eftertidens Dom. Eftertiden er uvidende og ligegyldig. Historikerne er i Regelen daarlige Sjælekendere. Tro da ikke Schiller, at Verdenshistorien er

Verdensdommen. Vi forsvinder som Draaber i Havet. Verdenshavet er Verdensdommen over de enkelte Draaber. Hvad der bliver efter os, det er hvad
80 de Andre kan bruge af vort.

Hvad det for de Ældre gælder om, er da at efterlade Livet til de Unge en Smule mindre usselt og ufrit end det i deres egen Ungdom var. Selv forgaar de.

85 Det som holder længere end Mennesker, det er Stene. De har Sten nok her i Landet, og Fjælde er for det meste smukkere, altid varigere end Mennesker.

Men Menneskene her staar i en vis Overensstemmelse med Naturen. Og hvad Nordmænd har frembragt i de sidste halvhundred Aar har sikret dem og deres
90 Fædreland varigt Ry.

Norges Lyra har tonet og sunget, raabt og tordnet og henrevet som selve Guden Pan's, om hvilken Hugo har sagt, at Orkanerne var fangne i dens syv Strengesom Fluer i et Spindevæv.

95

Norge behøver lykkeligvis ikke mere at leve i krigerisk Spænding; dets Fremtid er ikke truet, og naar engang den Fredens Dag oprinder, da Folkene, som Profeten Micha siger, omsmedder deres Sværd til Hakker og deres Spyd til Leer, da vil Norge endnu have bevaret sit Navn og sine Minder, rigt ved sin Grundsum af
100 Elektricitet.

Kilde

Georg Brandes: Taler. København og Kristiania 1920: Gyldendal, s. 171-173

105

Emner

Fornuft, Innlegg, Religion, Ungdom, Vitenskap, Åndsfrihet

URI

110

115

120

125

130

135

140

145